

ศูนย์รวมจิตใจชี้เหล็กใหญ่

การตั้งบ้านเรือนของคนชี้เหล็กใหญ่มิคติ ความเชื่อ คล้ายคลึงกับคนอีสานทั่วไปที่เชื่อในอำนาจ ลี้ลับเหนือธรรมชาติ เชื่อเรื่องของการครองเรือน การหาอยู่หากิน มีการนับถือ “ผีบ้าน” เพื่อเช่นสรวงดวง วิญญาณบรรพบุรุษให้ปกป้องลูกหลาน จึงมีการตั้งศาลตาปู่บ้าน หรือที่บางพื้นที่เรียกว่า “ดอนปู่ตา” ไว้ บริเวณพื้นที่โคก น้ำท่วมไม่ถึง

“ผีปู่ตา” ส่วนใหญ่จะหมายถึง ผีบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน ที่ส่วนใหญ่จะเป็นญาติทางฝ่ายพ่อ และญาติทางฝ่ายแม่ หรือที่เรียกว่า ปู่ย่า-ตายาย

บ้านชี้เหล็กใหญ่ก็มีศาลตาปู่บ้านเช่นกัน ศาลตาปู่บ้านปัจจุบันตั้งอยู่บริเวณข้างบ้านครูสุภาพ พึ่งภูมิ หากสอบถามคนเฒ่า คนแก่จะพบว่า ศาลตาปู่บ้านปัจจุบันเป็นศาลใหม่ที่ย้ายมาจากเดิมเพราะสถานที่คับแคบ เลยอดคิดไม่ได้ว่า ถ้าเราไม่ค้นหาหรือสืบเสาะข้อมูลเหล่านี้ไว้ ลูกหลานชี้เหล็กใหญ่หลายคนคงจะไม่ทราบ ว่า ศาลตาปู่บ้านเดิมอยู่ที่ใด

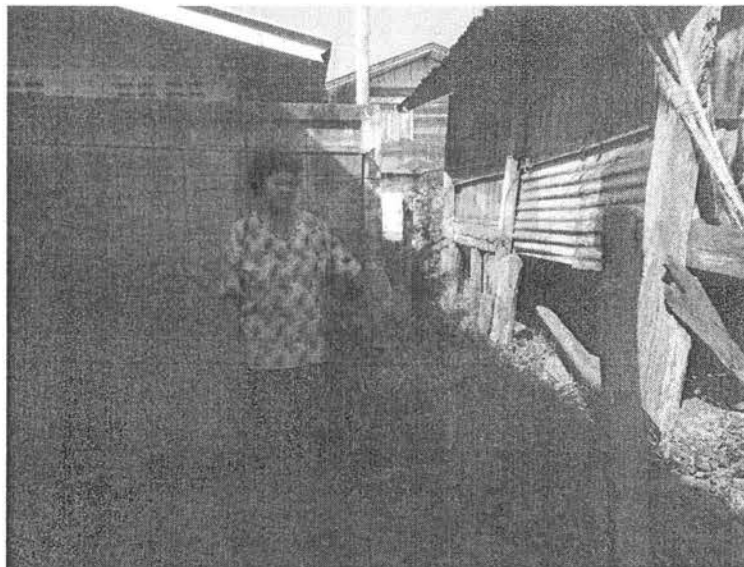

ภาพโดย นันทวรรณ เหล่าฤทธิ์

ศาลตาปู่บ้านชี้เหล็กใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ (หลังใหม่) ที่มีการเขียนป้ายข้างศาลว่า “ศาลสถิตย์ตาปู่บ้านหรือขุนศึกดำ ทหารนายกองหลัก ฝ่ายสรรพาวุธของพระยาภักดีชุมพล (แล) ได้ก่อตั้งบ้านชี้เหล็กใหญ่ พ.ศ. ๒๓๔๓”

ภาพโดย บุญช่วย กองนอก

ภาพโดย บุญช่วย กองนอก

ศาลดาปู่บ้านชีเหล็กใหญ่ (หลังเก่า) ที่ปัจจุบันอยู่บ้านแม่เป่า สว่างจิตร์ จอดนอก ที่ศาลดาปู่บ้านจะอยู่ข้างต้นมะขามใหญ่
ที่สันนิษฐานว่า เป็นต้นมะขามใหญ่ที่หลงปู่ไก่อานอนพัก เมื่อตื่นขึ้นมาจึงสังเกตได้ว่า
บริเวณนี้เป็นชัยภูมิที่ตีเหมาะแก่การตั้งบ้านเรือน

การสร้างบ้านแปลงเมืองนั้น เมื่อมีการตั้งบ้านเรือนแล้ว การตั้งวัดหรือศาสนสถานไว้เป็นที่
เคารพของผู้คนในชุมชนก็เริ่มมีอย่างเป็นรูปธรรม วัดบริบูรณ์ หรือ วัดบ้านชีเหล็กใหญ่ในอดีตช่วยยึดโยง
ความสัมพันธ์ของผู้คนไว้อย่างงดงาม สันนิษฐานของการก่อตั้งวัดบ้านชีเหล็กใหญ่เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๑
หลังจากศึกเจ้าอนุวงศ์ มีการพัฒนาวัดมาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ก่อตั้งวัดบ้านชีเหล็กใหญ่มีเจ้าอาวาส ๑๒
ท่าน คือ

๑. หลวงปู่ไก่
๒. หลวงปู่เผือก
๓. พระอาจารย์โคน
๔. พระอาจารย์พรหมา (สายสกุล วรพล)
๕. พระอาจารย์คง
๖. พระอาจารย์เนียม
๗. พระอาจารย์บุญมี
๘. พระอาจารย์สาย
๙. พระอาจารย์สมผิว
๑๐. พระวินัยธรรมสุคนธ์ ชาคโร
๑๑. พระอธิการหลวงพ่อเสาร์ (สายสกุล พลลุน)
๑๒. ท่านพระครูอนุรักษ์ชัยธรรม (สุคนธ์ชาคโร) เจ้าอาวาสปัจจุบัน

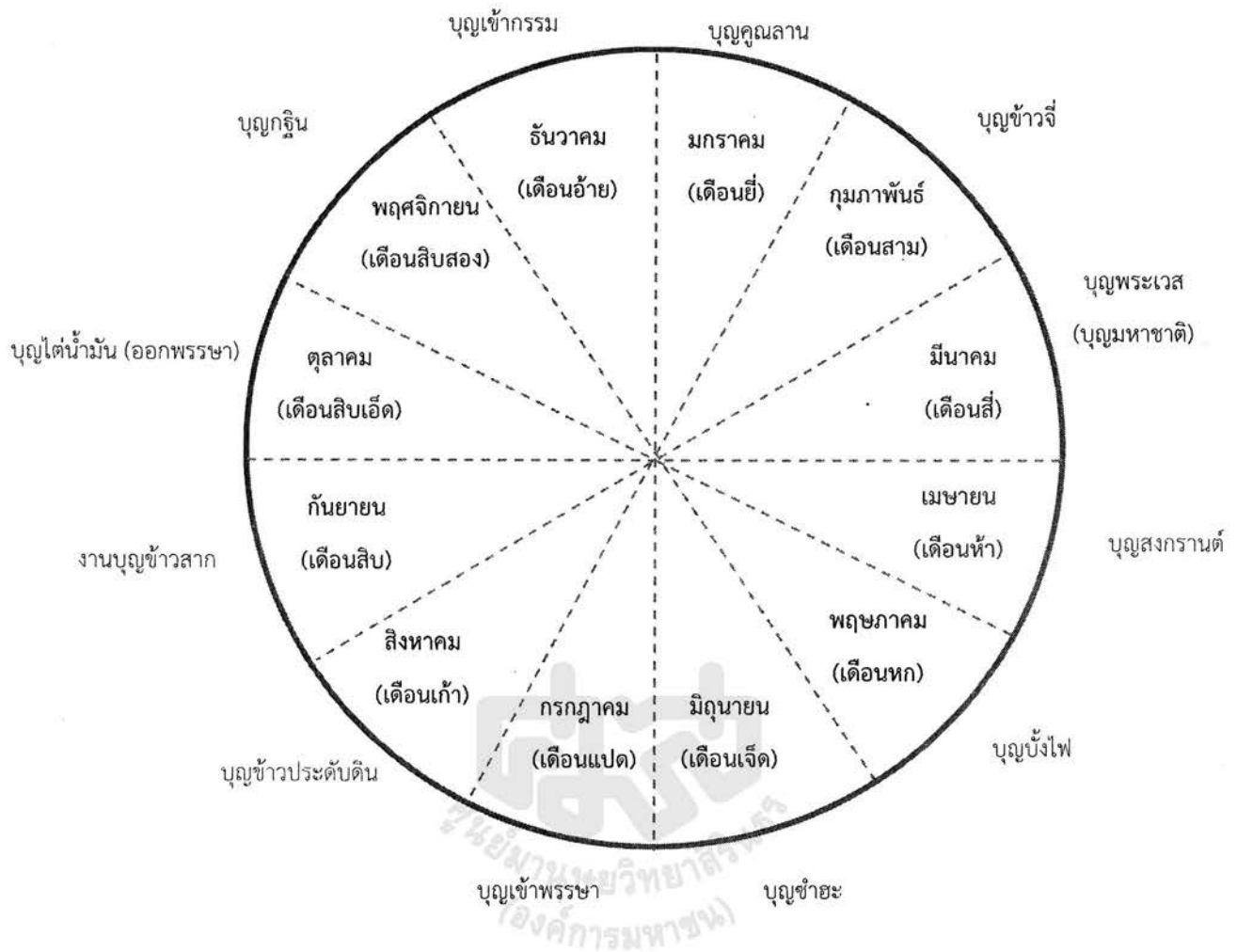
การบูรณะวัดบ้านชีเหล็กใหญ่มีมาอย่างต่อเนื่อง รูปแบบของการบูรณะสังฆรณ์วัดอาจจะแตกต่างกันตามยุคสมัย ในอดีตภารกิจของวัดนอกจากจะเป็นศาสนสถานแล้วยังเป็นแหล่งวิทยากรให้ความรู้แก่เด็กในหมู่บ้านและละแวกใกล้เคียง จนมาในยุคหลังที่มีการคมนาคมสะดวก เกิดการค้าการลงทุนทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน ทำให้วัดบริบูรณ์สามารถพัฒนาสิ่งก่อสร้างและศาสนสถานได้อย่างสวยงามในปัจจุบัน ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่ได้จากคนในหมู่บ้านและชุมชนเอง

ภาพการสร้างเมรุเผาศพ (เก่า) ในสมัยหลวงพ่อเสาร์ (ซ้าย) มหาชาญ (กลาง) พ่อใหญ่เลี้ยง ดิเรกภก (ขวา)

ผู้คนในบ้านชีเหล็กใหญ่มีความผูกพันกับความเป็นชุมชนและกิจกรรมต่างๆของวัดอย่างมาก มีการใช้วัดเป็นฐานการทำกิจกรรมของชุมชนทั้งการทำเทียนในงานเข้าพรรษา การจัดงานลอยกระทง การจัดงานวันแม่ การทำบุญต่างๆ ตามประเพณีตลอด ๑๒ เดือน

แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของงานบุญประเพณี ๑๒ เดือน บ้านชีเหล็กใหญ่

เดือนอ้าย หรือเดือนเจียง งานบุญเข้ากรรม ทำลานตี(ลานนวดข้าว) ทำปลาแดก (ทำปลาร้าไว้เป็นอาหาร) เกี่ยวข้าวในนา เล่นว่าว ชักว่าวสนุก นิมนต์พระสงฆ์เข้าประวาสกรรมตามประเพณีนั้นมีการทำบุญทางศาสนา เพื่ออานิสงฆ์ทดแทนบุญคุณต่อบรรพบุรุษ ชาวบ้านเลี้ยงผีแถน ผีบรรพบุรุษ มีการเตรียมเก็บสะสมข้าว ปลาอาหารไว้กินในยามแล้ง

เดือนยี่ งานบุญคุณลาน ทำบุญที่วัด พระสงฆ์เทศน์เรื่องแม่โพสพ ทำพิธีปลงข้าวในลอมและฟาดข้าวในลาน ขนข้าวเปลือกขึ้นเล้า (ยุ้งฉาง) นับเป็นความเชื่อในการบำรุงขวัญและสิริมงคลทางเกษตรกรรม มีทั้งทำบุญที่วัดและบางครั้งทำบุญที่ลานนวดข้าว เมื่อขนข้าวใส่ยุ้งแล้วมักไปทำบุญที่วัด

เดือนสาม บุญข้าวจี มีพิธีเลี้ยงผีตาแฮก (พระภูมินา) เพราะขนข้าวขึ้นยุ้งแล้ว งานเอ็นขวัญข้าวหรือกู่ขวัญข้าว เพ็ญเดือนสามทำบุญข้าวจี ตามประเพณีหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวใส่ยุ้งแล้ว มีการทำบุญเช่นสรวงบูชาเจ้าที่นา ซึ่งชาวอีสานเรียกว่าตาแฮก และทำบุญแผ่ส่วนกุศลให้ผีปู่ตายาย อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพ

บุรุษ โดยการทำข้าวจี (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อนสอดใส่น้ำตาลหรือน้ำอ้อยชุบไข่ปิ้งจนเหลือง) นำไปถวายพระพร้อมอาหารคาวหวานอื่นๆ

เดือนสี่ บุญพระเวส (อ่านออกเสียงพระ-เวส) มีงานบุญพระเวส (ฟังเทศน์มหาชาติ) ทำบุญแจกข้าวอุทิศให้ผู้ตาย ประเพณีเทศน์มหาชาติเหมือนกับประเพณีภาคอื่นๆ ด้วย เป็นงานบุญทางพุทธศาสนาที่ถือปฏิบัติทำบุญถวายภัตตาหารแล้วตอนบ่ายฟังเทศน์ เรื่องเวสสันดรชาดก

เดือนห้า บุญสงน้ำ หรือบุญสงกรานต์ มีการทำบุญถวายภัตตาหารคาวหวาน หรือถวายจันทน์เข้า-เพลตลอดเทศกาล ตอนบ่ายมีสงน้ำพระที่บ้านขี้เหล็กใหญ่จะแตกต่างจากหมู่บ้านอื่นๆที่ส่วนใหญ่จะนำพระพุทธรูปหรือประธานฐานแร่รดน้ำเพื่อความเป็นสิริมงคล แต่ประเพณีสงน้ำพระบ้านขี้เหล็กใหญ่จะนิมนต์พระสงฆ์ขึ้นรถปิคอัพ (สมัยก่อนจะใช้เกวียนเพราะยังไม่มีรถ)

เดือนหก บุญบั้งไฟ บางแห่งเรียก บุญวิสาขบูชา มีงานบุญบั้งไฟ (บุญขอฝน) ในวันเพ็ญเดือนหกเกือบตลอดเดือนหกนี้ ถือเป็นการทำบุญบูชาแกน (เทวดา) เพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลและความอุดมสมบูรณ์ของข้าวปลาอาหารในปีต่อไปครั้งวันเพ็ญหก เป็นงานบุญวิสาขบูชาประเพณีสำคัญทางพุทธศาสนา มีการทำบุญฟังเทศน์และเวียนเทียนเพื่อผลแห่งอานิสงส์ในภพหน้า

เดือนเจ็ด บุญข้าชะ มีพิธีเลี้ยงตาแขก ศาลปู่ตา เสาหลักเมือง งานบุญเบิกบ้านเบิกเมือง ด้วยคติความเชื่อหลังจากหว่านข้าวกล้าดำนาเสร็จ มีการทำพิธีเช่นสรวงเจ้าที่นา เพื่อความเป็นสิริมงคลให้ข้าวกล้าในนางอกงาม บ้านที่กุลบุตรมีงานอุปสมบททดแทนบุญคุณบิดามารดาและเตรียมเข้ากรรมในพรรษา

เดือนแปด งานบุญเข้าพรรษา มีพิธีหล่อเทียนพรรษางานบุญเทศกาลเข้าพรรษาแต่ละหมู่บ้านช่วยกันหล่อเทียนพรรษา ประดับให้สวยงาม จัดขบวนแห่เพื่อนำไปถวายเป็นพุทธบูชา มีการทำบุญถวายภัตตาหารเครื่องไทยทานและผ้าอาบน้ำฝน เพื่อพระสงฆ์จะได้นำไปใช้ตลอดเทศกาลเข้าพรรษา

เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน จัดงานวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ นับแต่เข้ามิด ชาวบ้านจัดอาหารคาวหวานหมากพลูบุหรี่ยี่สิบกระทงเล็กๆ นำไปวางไว้ตามลานบ้าน ใต้ต้นไม้ ข้างพระอุโบสถ เพื่อเป็นการให้ทานแก่เปรตหรือวิญญาณที่ตกทุกข์ได้ยากตอนสายมีการทำบุญที่วัด ฟังเทศน์เป็นอานิสงส์

เดือนสิบ บุญข้าวสาก ข้าวสากหมายถึงการกวณกระยาสารท คล้ายงานบุญสลากภัตในภาคกลาง จัดงานวันเพ็ญเดือน ๑๐ นำสำหรับคาวหวานพร้อมกับข้าวสาก(กระยาสารท) ไปทำบุญที่วัดถวายผ้าอาบน้ำฝนและเครื่องไทยทาน

เดือนสิบเอ็ด บุญไต้ น้ำมัน หรืองานบุญออกพรรษา มีพิธีถวายผ้าห่มหนาวในวันเพ็ญ มีงานบุญตักบาตรเทโว พิธีกวาดข้าวทิพย์ พิธีลอยเรือไฟนับเป็นช่วงที่จัดงานใหญ่กันเกือบตลอดเดือน นับแต่วันเพ็ญ มีการถวายผ้าห่มหนาวแต่พระพุทธพระสงฆ์ วันแรม ๑ ค่ำ งานบุญตักบาตรเทโว ตอนเย็นวันขึ้น ๑๔ ค่ำ มีพิธีกวาดข้าวทิพย์ มีทั้งงานบุญกุศลและสนุกสนานรื่นเริง

เดือนสิบสอง บุญกฐิน ทำบุญข้าวเม่าพิธีถวายกฐินเมื่อถึงวันเพ็ญจัดทำข้าวเม่า (ข้าวใหม่) นำไปถวายพระพร้อมสำหรับควานหวานขึ้นตอนบ่ายฟังเทศน์เป็นอันสงบเรียบร้อย พิธีทอดกฐินตามวัดที่จองกฐินไว้ งานบุญในฮีตสิบสองนั้น ตามหมู่ที่เครื่องประเพณียังคงจัดกันอย่างครบถ้วนบางแห่งจัดเฉพาะงานบุญใหญ่ๆตามแต่คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกันจัด

เอื้อเฟื้อภาพแก่จาก อาจารย์อนุชา วงศ์คำสิงห์

ภาพบรรยากาศของศาลาวัดหลังเก่า ที่พ่อใหญ่ แม่ใหญ่ พาถิ่นถือศีลภาวนาจิตกันอย่างพร้อมเพรียง
ที่ศาลาบ้านซ้เหล็กใหญ่หลังเก่า

เอื้อเพื่อภาพเก่าจาก ผอ.สุนนทา สำราญพิศ

ภาพศาลาวัดหลังเก่า ก่อนที่จะรื้อสร้างเป็นหลังปัจจุบัน สาวรุ่นทั้งสาม คุณดาหวัน (แอนชัยภม) ขำชัยภูมิ (ซ้าย) ผอ.สุนนทา สำราญพิศ (กลาง) คุณเพชรเตียน (จันทร์พิลักษณ์) ตั้งสกุล (ขวา) ที่แม่สองสาวในภาพจะเป็นคนบ้านอื่นๆ แต่สุดท้ายทั้งสองสาวก็เป็นสะใภ้เหล็กใหญ่ ส่วนผู้เด็กสองคนในภาพ ที่หันข้างปัจจุบัน คือ ผศ.ดร.ณัฐยา เหล่าฤทธิ (ปัจจุบันเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง) และ น้องหน้า คือ คุณวิไลลักษณ์ (จันทร์ศร) ทิพย์รักษ์

เอื้อเพื่อภาพเก่าจาก อาจารย์อนุชา วงศ์คำสิงห์

นางสาวประภาศรี พิทักษ์ชาติ นางสาวฉวี บุญมาก นางสาวกรรริ ตั้งพงษ์ และ นางสาวอุไร ตั้งพงษ์
สาวผู้ตีเหล็กใหญ่ ในงานลอยกระทงของหมู่บ้านปี พ.ศ. ๒๕๑๐

เอื้อเพื่อภาพเก่าจาก คุณแม่ไรรุ ดิเรกศรี (ตั้งพงษ์)

ภาพแสดงบรรยากาศของงานลอยกระทงในอดีต

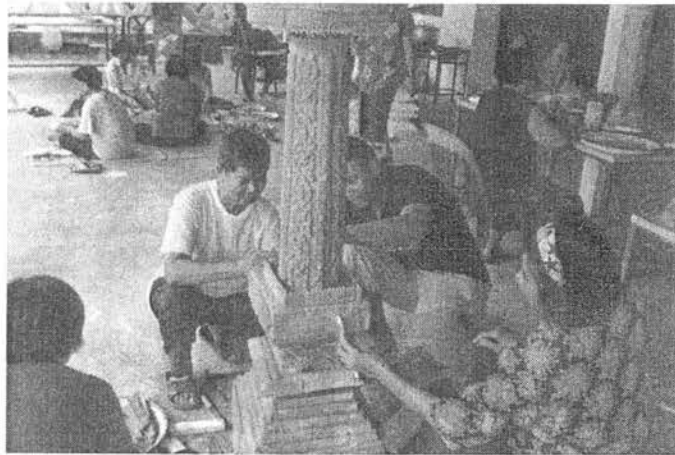
เอื้อเพื่อภาพเก่าจาก อาจารย์อนุชา วงศ์คำสิงห์

บรรยากาศและภาพประกวดนางนพมาศในงานลอยกระทง ปี ๒๕๑๔

ภาพถ่ายโดย ชัชชัย เหล่าฤทธิ์

ไม่มีเงินให้ แต่ทุกคนมาด้วยหัวใจของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ใครว่างก็มาช่วยกัน

ภาพถ่ายโดย ชัชชัย เหล่าฤทธิ์

ครูเล็ก พงษ์ศักดิ์ ตั้งพงษ์ ผู้มากความสามารถด้านงานฝีมือของชีเหล็กใหญ่
แม้ปัจจุบันจะไม่ได้อยู่บ้านชีเหล็กใหญ่แล้วก็ตาม แต่ทุกครั้งที่มีงานครูเล็กเต็มทีกับบ้านชีเหล็กใหญ่เสมอ

ภาพถ่ายโดย คุณโสภิตา เสนาดี (พี่เลี้ยงโครงการ)

ประเพณีแห่พระสมัยก่อน จะนั่งเกวียน แต่ยุคใหม่นั่งรถปิคอัพแทน

บทบาทของวัดบริบูรณ์ ไม่ได้เป็นเพียงศาสนสถานของคนชั้นเล็กใหญ่นั้น หากแต่ในอดีตยังเป็นสถานที่เล่าเรียนของลูกหลานชั้นเล็กใหญ่ จากหนังสืออนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ ครูสุภาพ พึ่งภูมิ บันทึกว่า “โรงเรียนนี้อาศัยศาลาวัดมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๙ -๒๕๐๐ เป็นเวลา ๕๑ ปีที่ใช้ศาลาวัดหลังคามุงแฝกเป็นสถานศึกษา ท่ามกลางนักเรียนปีละไม่ต่ำกว่า ๓๐๐ คน สมัยนั้นโต๊ะนักเรียนก็ไม่มี มีเพียงม้ารองเขียนและจัดหาลังน้ำมันก๊าดมาเป็นโต๊ะเรียนชั่วคราว หลักฐานเอกสารของโรงเรียนเก็บในโบสถ์หลังเก่าถูกปลวกทำลาย หลังจากนั้นทั้งครูและชาวบ้านช่วยกันจัดหากระดานดำ โต๊ะครู โต๊ะเรียน

ในปี ๒๔๔๘ ครูสุภาพ พึ่งภูมิ ได้มีแนวคิดปลูกสร้างโรงเรียนอย่างถาวร จึงพิจารณาที่ดิน ที่เป็นปารกร้างว่างเปล่าบริเวณโนนสะแบงเป็นสถานที่ตั้งโรงเรียน แรกเริ่มได้นำนักเรียนชั้น ป.๓-ป.๔ นักเรียนชั้นสูงสุดตามภาคบังคับในสมัยนั้น ถางป่า ขุดต่อไม้ ปลูกพืชที่เป็นพืชผักสวนครัว ขุดสระน้ำ เพื่อไม่สถานที่ก่อสร้างโรงเรียนใหม่เป็นปารกร้างอีก เงินหลวงที่ทางการสนับสนุนให้สร้างโรงเรียนไม่เพียงพอในการพัฒนาโรงเรียนให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นรูปธรรมได้ คณะครูในสมัยนั้นจะต้องเป็นนักบริหารและนักระดมทุนควบคู่ไปด้วยจึงสามารถพัฒนาโรงเรียนให้สำเร็จได้ หากพิจารณาแล้วงบประมาณที่ใช้สร้างโรงเรียนจนสำเร็จได้นั้นจะประกอบด้วยงบประมาณจากหลายภาคส่วน ดังนี้

งบที่ได้รับจากกระทรวงศึกษาธิการ	มีจำนวน	๒๒,๙๐๐	บาท
คณะครูโรงเรียนบ้านชีเหล็กใหญ่บริจาค	เป็นจำนวนเงิน	๗,๐๐๐	บาท
คณะครูโรงเรียนต่างๆบริจาค	เป็นจำนวนเงิน	๔,๙๔๑	บาท
กำนันผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านบริจาค	เป็นจำนวนเงิน	๔,๕๔๒	บาท
	รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน	๔๔,๘๘๓	บาท

คณะครูที่ร่วมกันสร้างโรงเรียนในสมัยนั้น มีจำนวน ๗ ท่าน คือ

๑. นายสุภาพ พึ่งภูมิ
๒. นางกัลยา จงกลนี้
๓. นายเลียง ดิเรกลาภ
๔. นายจรัส ประยูรสิงห์
๕. นางทองดี ตั้งพงษ์
๖. นายทอง พึ่งภูมิ
๗. นางจันทอง ศิริภูมิ

โรงเรียนบ้านชีเหล็กใหญ่ (โนนสะแบง) เป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ทำพิธีเปิดโรงเรียนเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๐๐ โดยมีผู้บริหารโรงเรียน พ.ศ. ๒๔๔๙ -๒๕๕๖ ดังนี้

๑. พระภิกษุพรหมมา วรพล พ.ศ. ๒๔๔๙ - ๒๔๕๓
๒. พระภิกษุเคน สิริมงคล พ.ศ. ๒๔๕๔ - ๒๔๕๗

๓. นายผัน ดิเรกโกศ	พ.ศ. ๒๔๕๗ - ๒๔๕๗
๔. นายปุ่น คุณสมบุรณ์	พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๖๗
๕. นายพิบูลย์ กุลหินตั้ง	พ.ศ. ๒๔๖๘ - ๒๔๖๙
๖. นายอุดม คุณอุดม	พ.ศ. ๒๔๖๙ - ๒๔๗๓
๗. นายโอภาส พลมณี	พ.ศ. ๒๔๗๓ - ๒๔๗๓
๘. นายบุญมี จรภักดี	พ.ศ. ๒๔๗๔ - ๒๔๗๖
๙. นายโอภาส พลมณี	พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๔๘๐
๑๐. นายสิงห์โท นเรกุล	พ.ศ. ๒๔๘๐ - ๒๔๘๐
๑๑. นายเอี่ยม วิจิตรธรรสาร	พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๔
๑๒. นายสุทัศน์ สิทธิวงษ์	พ.ศ. ๒๔๘๔ - ๒๔๙๑
๑๓. ครูสุภาพ พึ่งภูมิ	พ.ศ. ๒๔๙๒ - ๒๔๙๓
๑๔. ครูกัลยา จงกลณี (รักษาการครูใหญ่)	
๑๕. ครูหว่าน ตั้งพงษ์	
๑๖. ครูวิชัย วงศ์ศรี	
๑๗. ครูสุทัศน์ ถิ่นสีลอง	
๑๘. ผอ.วิฑูรย์ สวงโท	
๑๙. ผอ.อุลิต กิจนุสนธิ์	

โรงเรียนในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่มีมา ๓ ช่วงเวลา คือ

ช่วงแรก คือ โรงเรียนวัดบริบูรณ์ บ้านซีเหล็กใหญ่ สังกัดตำบลสีลอง มีชั้นเรียนตั้งแต่ ประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึง ๔ ตามระดับการศึกษาชั้นบังคับของกระทรวงธรรมการในยุคนั้น หรือ กระทรวงศึกษาธิการในยุคปัจจุบัน ผู้สูงวัยที่อายุเกิน ๖๐ ปีขึ้นไป มีประสบการณ์ของการเรียนหนังสือที่ศาลา วัดบ้านซีเหล็กใหญ่ เมื่อครั้งที่เป็นโรงเรียนวัดบริบูรณ์ได้ไม่ลืมเลือน จากคำบอกเล่าของ ร.ต.ท.วิทยา ตั้งพงษ์ ให้ข้อมูลว่า ท่านเรียนที่นั่นถึงประถมศึกษาปีที่ ๓ แล้วย้ายไปขึ้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่โรงเรียนใหม่ ณ โนน แสบง การย้ายสถานที่ตั้งดังกล่าวน่าจะอยู่ในช่วงประมาณปี พ.ศ.๒๕๐๐ ยังจำภาพที่มีการแข่งขันฟุตบอล และมีการถ่ายภาพทีมฟุตบอลประวัติศาสตร์ในปี พ.ศ.๒๕๐๔ ได้ดี ซึ่งลูกฟุตบอลจริงๆ นั้นไม่มี แต่ใช้ ผ้าเหลืองหรือจีวรพระมาพันเป็นลูกกลมๆ เตะกันแทนลูกฟุตบอลจริงเช่นในปัจจุบัน ซึ่งการมัดจะต้องผูกมัด อย่างแน่นพิเศษ เพราะเวลาเตะจะได้ไม่หลุด

ช่วงที่สอง เป็นช่วงที่ย้ายโรงเรียนจากที่วัดบริบูรณ์บ้านซีเหล็กใหญ่ มาตั้งที่โนนแสบง แล้ว เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “โรงเรียนบ้านซีเหล็กใหญ่” สังกัดตำบลรอบเมือง ที่จัดการเรียนการสอนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึง ๔ มาถึงช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๑ กระทรวงศึกษาธิการขยายกรอบการศึกษาภาคบังคับ

จาก ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ เป็นประถมศึกษาปีที่ ๖ นักเรียนชั้น ป.๕ - ป.๖ รุ่นแรกที่จบโรงเรียนบ้าน
ซีเหล็กใหญ่ ประกอบด้วย ด.ช. ชิชชัย เหล่าฤทธิ์ ด.ช. ไชยา จินตามาศย์ ด.ช. ศศิกร(ฐาภุร) บุปผา ด.ญ.
อรุณี อุ่นกุดเชือก ด.ญ. สายทอง ด.ญ. อัจฉรา ด.ญ. งามจิต ใจตรง ด.ช. มาโนช ดิเรกชัย ด.ช. สมาน เปล่ง
วรรณม์ ด.ช. ประสิทธิ์ ค่ายสูงเนิน ด.ช. ทินกร ตั้งพงษ์ ด.ช. เสน่ห์ สลิดชัย ด.ช. ทศนัย ตั้งใจ ด.ญ. ขวัญสุดา
ประภาสโรบล ด.ญ. อัจฉรา รักสกุลพิวัฒน์ ด.ช. อนุชา วงษ์บุตร ด.ญ. อรสา วงศ์คำสิงห์ เป็นต้น ช่วงนี้เป็นช่วง
ที่โรงเรียนบ้านซีเหล็กใหญ่ มีนักเรียนที่เรียนหนังสืออยู่เป็นจำนวนมาก เท่าที่จำได้ อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยประมาณ
๓๐๐ คน มี ๖ ชั้น ชั้นละ ๒ ห้องเรียน ถือเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาคุณภาพสูงแห่งหนึ่งของตำบลรอบ
เมือง ทำให้มีเด็กบ้านอื่นมาเรียนที่โรงเรียนบ้านซีเหล็กใหญ่หลายคน ความเด่นดังและสร้างชื่อเสียงให้
โรงเรียนมีหลายด้าน เช่น

ด้านการศึกษา นักเรียนจบการศึกษาจากที่นี่ ทั้งในยุคที่ จบ ป.๔ และ ป.๖ สามารถสอบเข้า
ศึกษาต่อในโรงเรียนประจำจังหวัด ทั้งในช่วงเรียนต่อ ป.๕ และเรียนต่อระดับ ม.๑ สามารถสอบเข้าได้ใน
ลำดับที่หมายเลขต้นๆ ของโรงเรียนประจำจังหวัด เสมอๆ ซึ่งส่วนหนึ่งที่นอกจากเด็กมีความใฝ่รู้ด้วยตนเอง
แล้วยังได้รับการสนับสนุนจากครูอาจารย์ของโรงเรียนในยุคนั้น คือ ครูจะจัดช่วงเวลาสอนพิเศษให้ในช่วง
เย็นๆ ไปจนถึงกลางคืนที่บ้านของครู แล้วเมื่อเรียนเสร็จ ก็จะให้อนค่างคืนที่บ้านคุณครูเลยเนื่องจากเห็นว่า
ดึกแล้ว ดังนั้นเด็กก็จะต้องหอบหนังสือตำรา เสื้อ หมอน ผ้าห่ม มาด้วย โดยครูไม่คิดค่าใช้จ่ายในการสอน
พิเศษดังกล่าว ทำให้ในสมัยนั้นจึงเห็นภาพว่า เมื่อช่วงใกล้สอบเพื่อเรียนต่อ ณ โรงเรียนประจำจังหวัดที่สูงขึ้น
ก็จะมีเด็กนักเรียนไปนอนกองรวมกันที่บ้านคุณครู อยู่หลายวัน วิทยุณของครูในยุคนั้นไม่ได้คำสอนที่ใน
โรงเรียน แต่สร้างโอกาสให้เด็กในชุมชนได้มีโอกาสของการศึกษา เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น เพราะ
นอกจากสอนแล้วครูจะต้องเตรียมข้าวปลา ขนมมมเนยไว้สร้างผลกำไรจากการอ่านหนังสือของเด็กในซีเหล็ก
ใหญ่ด้วย หลายคนยังจำภาพที่ตนตีวเข้าโรงเรียนในจังหวัดที่บ้านของครูหว่าน ตั้งพงษ์ และครูกัลยา
จงกลณี ได้อย่างไม่รู้ลืม

ด้านดนตรี โรงเรียนบ้านซีเหล็กใหญ่ เป็นโรงเรียนแห่งแรกในตำบลรอบเมืองที่มีวงดุริยางค์
ประจำโรงเรียนเป็นของตนเอง เงินที่ซื้ออุปกรณ์ดนตรีทั้งหมด ไม่ใช่เงินงบประมาณหากแต่เป็นเงินที่ได้จาก
การสนับสนุนจากคนในชุมชนร่วมกับทางโรงเรียนดำเนินจัดหามาให้ โดยเริ่มจากกำไรจากเงินรายได้จากงาน
จัดงานราตรีโนนแสงสง มาซื้ออุปกรณ์ดนตรีชนิดต่างๆ และมีอาจารย์สุน วงศ์คำสิงห์ เป็นผู้ฝึกสอน และดูแล
ส่งผลให้เด็กนักเรียนหลายคนที่จบการศึกษาจากที่นี่ ได้วิชาความรู้ทางด้านดนตรีติดตัวไปด้วย

ความรู้ในเชิงช่างต่างๆ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านซีเหล็กใหญ่ที่ได้รับครูพงษ์ศักดิ์ ตั้งพงษ์ หรือ ครู
เล็กของนักเรียน ที่พยายามสร้างกิจกรรมเพื่อสอดแทรกความรู้เชิงช่างให้แก่เด็กชั้น ป.๕ - ป.๖ ให้สามารถลง
มือปฏิบัติได้จริง ทั้งงานไม้ ก่อ อิฐ โบกปูน ซึ่งการสอนของครูเล็กคือการสร้างทักษะชีวิตให้แก่เด็กอย่าง
แท้จริง ถ้าใครหลายท่านที่เป็นครูบาอาจารย์จะนำวิธีการสอนแบบครูเล็กมาใช้ประโยชน์ก็จะเป็นการดียิ่ง
บางครั้งการกลับไปใช้กระบวนการเรียนรู้เหมือนอดีตก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะยึดโยงเด็กกับวิถีชีวิตในชุมชน
ได้ดีกว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ที่ดึงเด็กออกจากความเป็นชุมชน

การสอนงานไม้ของครูเล็ก ได้พานักเรียนไปเป็นลูกมือของช่างไม้ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้าน ที่มา
รับจ้างค่าแรงในการสร้างอาคารไม้ชั้นเดียวที่ตั้งอยู่ติดประตูทางเข้าโรงเรียนทางทิศใต้ ซึ่งปัจจุบันอาคาร
ดังกล่าวได้รื้อไปแล้ว เด็กนักเรียนบ้านซีเหล็กใหญ่ในยุคนั้น มีส่วนร่วมในการสร้างห้องน้ำหลังโรงเรียน ซึ่ง
น่าจะเป็นโรงเรียนเดียวในประเทศไทยที่ใช้กระบอกไม้ไผ่มาเจาะเป็นท่อเพื่อเป็นที่ปัสสาวะของนักเรียนชาย

การสอนงานปูน ครูเล็กพานักเรียนผสมปูนพื้นฐาน เรียนรู้การทำอิฐบล็อกมาก่อเรียงเพื่อวางโครงสร้างคอนกรีตรอบเสาธง ผสมปูนเพื่อเทปูนเป็นพื้นคอนกรีตรอบอาคารไม้ชั้นเดียวที่ตั้งอยู่ติดกับประตูทางเข้าโรงเรียน รวมทั้งสอนให้แต่งหน้าปูน ซึ่งปัจจุบันอาคารดังกล่าวได้รื้อไปแล้ว

งานช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ครูเล็กได้ไปขอเครื่องอัดสำเนาแบบโรเนียวชนิดมือหมุนที่เป็นของเก่าซึ่งสำนักงานศึกษาจังหวัดเลิกใช้ไปแล้ว จากนั้นครูเล็กพาเด็กนักเรียนช่วยกันซ่อมแซม และดัดแปลงติดตั้งมอเตอร์ไฟฟ้าเข้าไป ทำให้กลายเป็นเครื่องโรเนียวไฟฟ้า ซึ่งขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ ถือว่าทันสมัยมากในยุคนั้น และกลายเป็นโรงเรียนเดียวในตำบลรอบเมืองที่มีเครื่องโรเนียวไฟฟ้าใช้เพื่อทำข้อสอบและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ถือเป็นงานที่เด็กนักเรียนที่มีส่วนร่วมในการซ่อมครั้งนั้น เกิดภาคภูมิใจอย่างยิ่ง

งานทางด้านเกษตรกรรม คณะครูโรงเรียนบ้านขี้เหล็กใหญ่ในสมัยนั้น ได้ให้เด็กๆ ในโรงเรียน ได้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านเกษตรกรรม เด็กนักเรียนชั้น ป.๕ – ป.๖ มีแปลงผักหลังโรงเรียนเป็นของตนเอง เพื่อปลูกพืชผักต่างๆ เช่น กระเจี๊ยบ เป็นต้น รวมทั้ง มีต้นไม้ประจำตัวที่เด็กทุกคนต้องปลูก และมีหน้าที่ดูแลต้นไม้ นั้น จนจบการศึกษา หลายคนยังจำต้นไม้ที่ตนเองปลูกในอดีตได้

งานฝีมือต่าง เมื่อเข้าช่วงฤดูแข่งกีฬากับโรงเรียนอื่นๆ หากใครไม่ต้องการซื้อเสื้อใหม่(สีแดง)ก็สามารถนำเสื้อยัดสีแดงมาโรงเรียน แล้วครูเล็กและผู้ช่วยฯ(นักเรียนชั้น.๖) จะนำเสื้อเหล่านั้นมาสกรีน ให้ฟรี

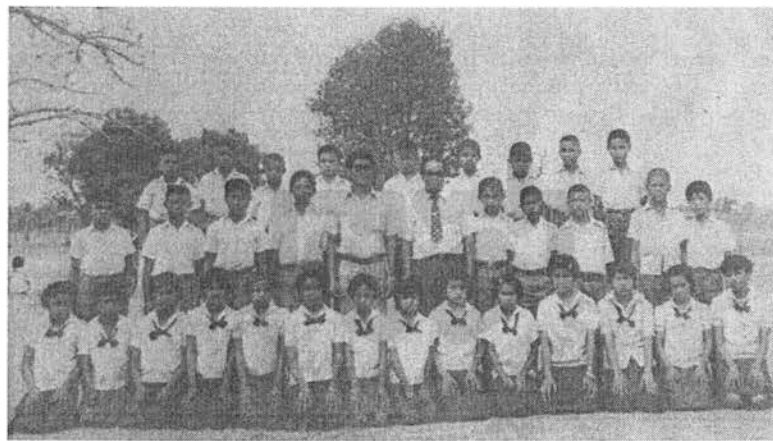
ด้านกีฬา นอกจากจะมีการแข่งขันกีฬากับโรงเรียนต่างๆ ในกลุ่มตำบลรอบเมืองแล้ว ครูโรงเรียนบ้านขี้เหล็กใหญ่ ยังสนับสนุนนักเรียนได้มีโอกาสแข่งขันกีฬากับโรงเรียนอื่นๆ เพิ่มเติมด้วย เช่น พาทีมฟุตบอลโรงเรียนบ้านขี้เหล็กใหญ่ ไปแข่งขันกับโรงเรียนในเมือง ครั้งหนึ่งมีการแข่งขันฟุตบอลระหว่างโรงเรียนบ้านขี้เหล็กใหญ่ กับโรงเรียนอนุบาลชัยภูมิที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษาในระดับจังหวัด ที่สนามฟุตบอลโรงเรียนเมืองพญาแลวิทยา ซึ่งผู้เล่นในชุดนั้นประกอบด้วย ท่านอัยการราชันย์ เต็มผล สันติภาพ ประเสริฐภู เป็นต้น โดยทีมที่อยู่ภายใต้การฝึกสอนและสนับสนุนจาก ครูพูนศักดิ์ ตั้งพงษ์ (วสุ ตั้งภาพงษ์) ซึ่งแม้ว่าชุดนักกีฬาจะแตกต่างกันมาก โดยโรงเรียนบ้านขี้เหล็กใหญ่ใส่เสื้อสีแดงแต่กางเกงหลายเฉดสีแล้วแต่สะดวก รองเท้าแล้วแต่จะหาได้ ส่วนโรงเรียนอนุบาลชัยภูมิสวมชุดกีฬาพร้อมรองเท้าเหมือนกันทั้งทีม ในขณะที่บรรยากาศการแข่งขันเต็มไปด้วยความสนุกสนาน สู้กันด้วยดี เต็มใจ โดยมีนักเรียนโรงเรียนเมืองพญาแลวิทยา มาเชียร์กันเต็มสนาม การแข่งกีฬาลักษณะนี้ถือเป็นเรื่องแปลกใหม่ เพราะเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนจากตำบลรอบเมืองข้ามถิ่นเข้าไปแข่งกับโรงเรียนเขตในเมือง ถือได้ว่า ครูโรงเรียนบ้านขี้เหล็กใหญ่ในสมัยนั้น ได้สร้างโอกาส ประสบการณ์ชีวิตใหม่ให้เด็กๆ ของตนเอง

เอื้อเพื่อภาพถ่ายจาก คุณอรสา วงศ์คำสิงห์

นักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๖ ก รุ่นแรกของโรงเรียนบ้านชีเหล็กใหญ่ พ.ศ. ๒๕๒๑

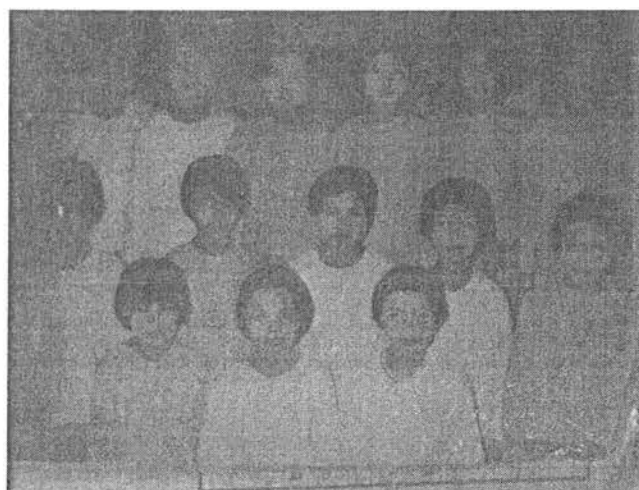
มีครูสมดี ตั้งพงษ์ เป็นครูประจำชั้น และครูหว่าน ตั้งพงษ์ เป็นครูใหญ่โรงเรียนบ้านชีเหล็กใหญ่ในสมัยนั้น

เอื้อเพื่อภาพถ่ายจาก อาจารย์อนุชา วงศ์คำสิงห์

นักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๖ ข รุ่นแรกของโรงเรียนบ้านชีเหล็กใหญ่ พ.ศ. ๒๕๒๑

มีครูระว่อง รักสกุลพิวัฒน์เป็นครูประจำชั้น

เอื้อเพื่อภาพถ่ายจาก อาจารย์อนุชา วงศ์คำสิงห์

นักเรียนชั้น ป.๖ เป็นนางร้าน้อย แต่งหน้าทาปากสวยเต็มที่ ในงานต้อนรับกฐินวัดบริบูรณ์ในสมัยนั้น

ช่วงที่สาม เป็นช่วงที่โรงเรียนบ้านชีเหล็กเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากการคมนาคม บ้านทุกหลังมีรถยนต์หรือจักรยานยนต์ ทุกคนต่างส่งลูกไปเรียนโรงเรียนในเมือง จำนวนนักเรียนลดลงเรื่อยๆ แม้เมื่อเทียบกับโรงเรียนลักษณะเดียวกัน โรงเรียนบ้านชีเหล็กใหญ่ยังถือว่ามียุวกมกว่าโรงเรียนหมู่บ้านอื่นๆรอบเมืองชัยภูมิ ดังนั้นจะไม่แปลกเลยเด็กอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันจะไม่รู้จักกัน เพราะไม่ได้เรียนโรงเรียนเดียวกัน ไม่เคยเล่นด้วยกัน ไม่เคยพูดคุยกัน ช่วงแรกของโครงการเคหาเด็กๆในบ้านชีเหล็กใหญ่ไปเรียนรัฐสถานที่สำคัญรอบหมู่บ้าน เช่น โนนน้ำอ้อม โนนส้มโฮง ก็สะท้อนให้เห็นได้ชัดเจนว่า เด็ก ๘ คน เรียนหนังสือ ๕ โรงเรียน

ในระยะยาวหากชุมชนไม่พยายามสร้างกิจกรรมเพื่อยึดโยงลูกหลานชีเหล็กใหญ่ไว้แล้ว ชุมชนกิ่งเมืองกิ่งชนบทอย่างชีเหล็กใหญ่ อาจจะต้องถูกกลืนสภาพให้เป็นชุมชนเมืองอย่างไม่ทันตั้งเนื้อตั้งตัวเลยทีเดียว เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าความเป็นชุมชนของบ้านชีเหล็กใหญ่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา หากแต่การชะลอการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ ผู้คนในชุมชนทุกรุ่นทุกวัยจะต้องสร้างกิจกรรมเพื่อยึดโยงกันไว้อย่างต่อเนื่อง

เด็ก ๘ คนนี้ จาก ๕ โรงเรียน กำลังเที่ยวโนนน้ำอ้อม

ภาพบรรยากาศเมื่อครั้งสร้างถนนเข้าหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่เมื่อปี ๒๕๒๑
ซีเหล็กใหญ่เป็นหมู่บ้านแรกที่มีถนนลาดยางใช้แถมไม่พึ่งเงินหลวง เพราะโฮมช่วยกันทำ

งานเปิดที่ทำการกลุ่มลูกเสือชาวบ้านซีเหล็กใหญ่ ปี๒๕๒๖

กิจกรรมลูกเสือชาวบ้านถือเป็นหนึ่งกิจกรรมที่ให้คนในชุมชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วม